

ARQUITECTURA I IDENTITAT CULTURAL

Del 21 d'abril al 13 de maig de 2010
CaixaForum Palma

L'arquitectura es torna significativa a l'hora de descriure la cultura: les seves obres es fan ressò d'una realitat política, social i històrica. Es pot presentar un recorregut històric a través de diferents edificis i/o obres arquitectòniques de diferents països. El cicle *Arquitectura i identitat cultural* pretén generar un diàleg sobre l'arquitectura, l'urbanisme, la política i l'evolució del paper de l'arquitecte en la societat. L'exploració de les obres de Palladio, Le Corbusier, Oscar Niemeyer i Alvaro Siza, així com dels temes de l'arquitectura versus paisatge i de l'activisme ciutadà ens ha de permetre reflexionar sobre algunes importants qüestions i tensions entorn a com l'arquitectura conviu amb la societat actual.

La participació de professionals de reconegut prestigi ens mostrarà, a partir de la seva experiència i dels referents arquitectònics esmentats, els canvis i les influències que d'aquests se'n deriven, la relació que hi ha entre modernitat i tradició, l'arquitectura entesa com a continent de cultura i, finalment, les noves realitats socials que afecten al territori, al paisatge, a les ciutats i a la mateixa praxi de l'arquitectura.

Dimecres 21 d'abril de 2010, a les 19.30h

LE CORBUSIER. ARQUITECTURA, CIUTAT I IDENTITAT CULTURAL. DE LA CIUTAT FUNCIONAL AL SUBURBI

Le Corbusier és un dels arquitectes més determinants del segle XX. A la Índia se li presenta l'oportunitat de materialitzar les teories arquitectòniques i urbanes en una realitat social i cultural molt diferent de la seva. La realització de Chandigarh, la capital del Punjab que havia d'esdevenir el símbol de la Nova Índia, no pot separar-se de les aspiracions polítiques del país i simbolitzar la idea d'un modern estat industrial. Es va aconseguir el desig polític de construir una ciutat moderna i sense discriminació tot mantenint les virtuts de la seva cultura?

PONENT: **Oriol BOHIGAS**, arquitecte
Presentador del cicle i la sessió: Jordi Solé

DOCUMENTAL: *Le Corbusier en la Índia: Ahmedabad i Chandigarh*. Dirigit per Manu Rewal.
País - Any: Índia/França, 2000. Fundació Caja de Arquitectos. 53 min.

Le Corbusier és unànimement considerat com un dels principals arquitectes del segle XX. Però aquest autodidacte, que es va enfrontar al conservadorisme de les acadèmies, va ser apartat de tot projecte públic d'importància als països desenvolupats. És l'Índia de Nehru, de nou creada, qui li ofereix, ja en la seva vellesa, l'ocasió de crear una ciutat nova, Chandigarh. Des de 1951 fins a la seva mort el 1965, Le Corbusier construeix nombroses obres a Chandigarh i Ahmedabad, capital del tèxtil indi i bressol polític de Gandhi.

El documental de *Le corbusier en l'Índia* relata la història d'aquesta aventura, per mitjà de documents, escrits i dibuixos del propi Le Corbusier, complementat amb entrevistes realitzades als seus col·laboradors, als seus clients i a crítics d'arquitectura.

Dilluns 26 d'abril de 2010, a les 19.30h

ANDREA PALLADIO. UN CONTEMPORANI ETERN

Palladio, un arquitecte local capaç de reinterpretar el classicisme romà per a les construccions d'una classe benestant en la regió agrícola del Vèneto, assenta les bases d'una nova manera de projectar, construir i fer

ciutat. Cinc segles després, els seus edificis són plenament vigents i la seva essència és recuperada per arquitectes moderns i postmoderns per reinterpretar els conceptes clàssics als nous temps.

PONENT: **Juan José LAHUERTA**, Professor titular en la ETS de Arquitectura de Barcelona
Presentador de la sessió: Antoni Barceló

DOCUMENTAL: *La Villa Barbaro de Treviso de Andrea Palladio (1550-1560)*. Dirigit per Stan Neumann.
Any: 2006. Col·lecció Arquitecturas, Volum 4. Ed. Editrama. 26 min.

Al voltant dels 1560, en Maser, Itàlia, els germans Barbaro, una de les més grans famílies de Venècia, demanen a l'arquitecte Andrea Palladio construir-los una casa de camp i al pintor Paolo Veronese decorar les parets. L'antic picapedrer, Andrea Palladio, és l'arquitecte favorit de la noblesa veneciana per a qui inventa un nou tipus de residència rural, meitat palau, meitat granja que es dirà la vila. La vila de Palladio és una revolució. Per primera vegada "la gran arquitectura" es preocupa de funcions i hàbitat, pretenent vincular la bellesa i lo útil, la columna de temple i el graner, en nom d'una nova ambició arquitectònica i una nova concepció de la bellesa. A través de la trentena de viles que construeix entre 1550 i 1580, Andrea Palladio estableix les bases de tot el que és ordenat i geomètric en l'arquitectura occidental. En contrapunt a l'actitud racional de Palladio, els frescs de Veronese que decoren la vila Barbaro són un trompe l'oeil, il·lusionista únic, amb qui es diverteix obrint portes i finestres imaginàries, creant un diàleg entre l'arquitectura real i l'arquitectura pintada.

Dilluns 3 de maig de 2010, a les 19.30h

ALVARO SIZA. L'ADAPTACIÓ AL LLOC

És l'arquitecte de Portugal. Va començar treballant colze a colze amb les associacions de veïns d'Oporto fent habitatge social. Avui és un dels arquitectes estrella del panorama internacional. Compromès amb la situació concreta de Portugal, el seu paisatge, i la seva cultura, els projectes d'Álvaro Siza han establert un diàleg amb els mestres del moviment modern.

PONENT: **Josep Maria MONTANER**, arquitecte
Presentador de la sessió: Antoni Barceló

DOCUMENTAL: *Alvaro Siza / Obras y Proyectos*. Dirigit per Luis Ferreira Alves i Vítor Bilhete.
Any: 2003. Edició: Sinalvídeo. 45 min.

Alvaro Siza ens parla amb tenacitat i rigor poètic de la seva relació amb les ciutats en les quals va viure, va aprendre, va intervenir i en les que va deixar l'empremta indeleble del seu llenguatge.

Dimecres 5 de maig de 2010, a les 19.30h

ARQUITECTURA I PAISATGE: CONSUM VISUAL VERSUS ALTERACIÓ MATERIAL

El turisme i la segona residència exploten el valor del "lloc". La generalització de l'un i la proliferació de l'altra transformen els ecosistemes i reconfiguren els paisatges. Hi ha raons ambientals que aconsellen modificar la manera com hem concebut fins ara aquestes activitats i raons sostenibilistes que demanen repensar el propi concepte de turisme i de segona residència. I, encara, se'ns presenta la conveniència de rehabilitar molts paisatges deteriorats per males pràctiques anteriors. Es tracta d'intervenir a fons en la realitat material heretada i de generar i acollir-se a una matriu projectativa distinta.

PONENT: **Ramon FOLCH**, socioecòleg
Presentador de la sessió: Antoni Barceló

DOCUMENTAL: *Els límits de la Costa Brava*. Guió: Joan Martí.
Any: 2003. Producció i realització: Video Play Serveis. 55 min.

Els Límits de la Costa Brava, és una reflexió, seriosa i contundent, de cap on ha d'anar en el futur aquest territori, tan admirat i maltractat alhora. "El paisatge és com un llibre obert, és el millor lloc on l'ésser humà ha escrit la seva història" (Ivette Barbaza).

Dilluns 10 de maig de 2010, a les 19.30h

OSCAR NIEMEYER. INVENTOR DE CIUTATS

Transforma els components racionalistes de l'arquitectura moderna en una expressió nativa altament sensitiva. A Brasília, la nova capital, va tenir l'oportunitat de desenvolupar una arquitectura sorprenent amb la responsabilitat de dur la modernitat a un país a la recerca de la identitat nacional. Al final, com ell mateix reconeix, el somni no va ser possible.

"De Niemeyer queda la revelació que visitar la seva obra segueix suposant per tants com hem tingut l'oportunitat de fer-ho: una revelació instantània, quasi insultant. Recordo la meua indignació al veure per primera vegada com a Niemeyer i tan sols a Niemeyer els edificis se li sostenien sense pilars, les rampes volaven lleugeres i aèries com mai les havia vist en d'altres arquitectes, els detalls desapareixien fins fer-te pensar que són innecessaris (tot, baranes, entornpeus, portes, fusteria, pràcticament tot, simplement ha deixat d'existir en els seus edificis d'una forma sorprenent)". Iñaki Ábalos

PONENT: **Iñaki ÁBALOS**, arquitecte
Presentador de la sessió: Jordi Solé

DOCUMENTAL: *Oscar Niemeyer. Un arquitecto comprometido*. Dirigit per Marc-Henri Wajnberg.
País – Any: Bèlgica, 2000. Fundación Caja de Arquitectos. 60 min.

L'arquitecte més prolífic del segle XX, un dels creadors de Brasília, ens explica la seva vida dedicada a l'arquitectura en un segle sacsejat per les ideologies polítiques i els moviments artístics. És el testimoni d'un artista que encara creu en l'ideal socialista; la història d'un home que estima les dones; l'aventura d'una personalitat exigent que tota la seva vida ha batallat pel seu país, exiliat a França durant la dictadura brasilera.

Dijous 13 de maig de 2010, a les 19.30h

ACTIVISME I ASSOCIACIONISME: UNA ALTRA MANERA DE FER CIUTAT?

La ciutat, a mans d'especuladors, produeix tot tipus d'injustícies socials. L'associacionisme i la clandestinitat ciutadana permeten transformacions immediates a través d'accions urbanes. Les mobilitzacions poden canviar les lleis i els espais urbans. Una nova generació d'arquitectes està disposada a col·laborar amb les associacions ciutadanes edificant en espais desocupats aprofitant buits legals i construint parcs per a la gent cansada de viure sense espais verds i al costat d'un descampat. Es pot fer ciutat amb altres eines que no són les tradicionals?

"Davant la forma oficial de solucionar els problemes dels espais públics degradats dels centres històrics mitjançant obres de llarga durada que consumeixen ingents quantitats de pressupost i recursos, creiem que és possible una altra forma d'actuar que no confia en les tècniques invasives d'intervenció. Ens interessen les accions de baix pressupost capaces de desencadenar una resposta per part dels ciutadans i de sembrar la llavor de l'autoreparació, aconseguint que el ciutadà formi de nou part activa de l'espai públic.

Ens interessa la capacitat de l'arquitectura de generar resposta ciutadana, l'arquitectura com a catalitzadora de noves situacions, de noves dinàmiques socials. El major èxit de l'arquitectura és que sigui usada i que generi situacions inesperades; l'arquitectura com a suport obert per donar cabuda a les aportacions ciutadanes." Belinda Tato.

PONENT: **Belinda TATO** (ecosistema urbano), arquitecte
Presentador de la sessió: Jordi Solé

DOCUMENTAL: *La Lluita per l'espai urbà*. Dirigit per Jacobo Sucari.
Any: 2006. Àrea de Televisió, (s.l.). 60 min.

Documental que reflexiona sobre els canvis violents que genera el desenvolupament urbà en els paisatges i en els seus habitants.

En aquest cas, el protagonista és un antic barri de fàbriques i tallers que va néixer com a resultat de la revolució industrial del segle XVIII i que actualment està patint canvis

demolidors a conseqüència de diversos interessos econòmics. Aquest protagonista és el districte barceloní del Poble Nou.

COORDINACIÓ del cicle: JORDI SOLÉ, arquitecte

PRESENTACIÓ DE LES SESSIONS A CÀRREC DE JORDI SOLÉ i ANTONI BARCELÓ (arquitecte)